

یادگیری را فعال کنیم

نگاهی به چگونگی فعال سازی یادگیرندگان در فرایند آموزش

عکاس: اعظم لاریجانی

امروزه با تغییرات مداوم دانش در بازه‌های زمانی کوتاه، دانش‌آموزان باید یادگیرندگانی مادام‌العمر تربیت شوند. این شرایط با ارائه آموزش‌های صحیح و همکاری دانش‌آموزان امکان‌پذیر است. درک روزافزونی وجود دارد که دانش‌آموزان برای یادگیری در یک محیط در حال تغییر به انجام کارهایی بیشتر از گوش دادن نیاز دارند. آن‌ها نیاز دارند چگونگی مدیریت انجام فعالیت‌ها را فراگیرند. یادگیری فعال عنصری کلیدی در فرایند یادگیری است و بیشتر شیوه‌ها و سبک‌های یادگیری آن را مؤلفه‌ای حیاتی می‌بینند (مانتیلا، ۱۹۹۹). پاولسون و فاوست (۲۰۱۰) به یادگیری فعال به‌عنوان هر کاری که دانش‌آموزان در کلاس درس انجام می‌دهند، به غیر از گوش دادن منفعلانه به سخنرانی معلم، اشاره می‌کنند.

اشاره

یادگیری فعال رویکردی است که در آن دانش‌آموزان با ایجاد دانش و درک در فرایند یادگیری شرکت می‌کنند. در مدرسه‌ها معمولاً این کار را در پاسخ به فرصت‌های یادگیری طراحی شده توسط معلم خود انجام می‌دهند. در این رویکرد، یادگیرنده باید به‌طور فعال در جریان آموزش درگیر شود تا یادگیری مؤثر صورت گیرد. یادگیری فعال آموزش را اثربخش می‌کند و انگیزه را در دانش‌آموزان افزایش می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: یادگیری فعال، یادگیری، درگیری

نظریه‌های یادگیری فعال

یکی از نظریه‌های پشتیبان یادگیری نظریه سازنده‌گرایی است. این نظریه بر این نکته تأکید دارد که افراد از طریق ایجاد دانش و پیوند ایده‌ها و تجربه‌های جدید به دانش و تجربه‌های موجود یاد می‌گیرند (برانسفورد و همکاران، ۱۹۹۹). این نظریه که **پیاژه** و دیگران آن را توسعه داده‌اند، بیان می‌کند که یادگیرندگان می‌توانند اطلاعات جدید را در چارچوب موجود جذب کنند یا می‌توانند آن چارچوب را تغییر دهند تا اطلاعات جدیدی را که با درک قبلی در تضادند، در خود جای دهند. رویکردهایی که یادگیری فعال را ترویج می‌کنند، غالباً به‌طور صریح از دانش‌آموزان می‌خواهند بین اطلاعات جدید و مدل‌های ذهنی فعلی خود ارتباط برقرار کنند و درک خود را گسترش دهند.

در موارد دیگر، معلمان ممکن است نوعی از فعالیت‌های یادگیری را طراحی کنند که به دانش‌آموزان اجازه می‌دهند با برداشتهای نادرست خود روبه‌رو شوند تا بتوانند نمونه‌های ذهنی خود را بر اساس درک دقیق‌تر بازسازی کنند. رویکردهایی که از یادگیری فعال پشتیبانی می‌کنند، نوعی کار شناختی را ترویج می‌کنند که نظریه یادگیری برای یادگیری آن را ضروری می‌داند. رویکردهای یادگیری فعال غالباً استفاده از گروه‌های یادگیری مشارکتی را در بر می‌گیرد و می‌تواند رویه‌ای مبتنی بر سازنده‌گرایی اجتماعی داشته باشد که بر سهم تعامل اجتماعی تأکید ویژه‌ای دارد. ویگوتسکی رابطه بین فرایندهای شناختی و فعالیت‌های اجتماعی را این‌گونه بیان می‌کند: یادگیری زمانی اتفاق می‌افتد که دانش‌آموزان مسائلی را فراتر از سطح رشد فعلی خود، با حمایت مربی یا هم‌سالان خود حل کنند (ویگوتسکی، ۱۹۷۸). بنابراین، رویکردهای یادگیری فعال که بر کار گروهی متکی هستند، بر این شاخه اجتماعی-فرهنگی نظریه یادگیری سازنده‌گرایی تکیه و از تعامل هم‌سالان برای ارتقای توسعه نمونه‌ها و سبک‌های ذهنی گسترده و دقیق دانش‌آموزان استفاده می‌کنند.

اجرای یادگیری فعال در سطح مدرسه

● توسعه حرفه‌ای را در یادگیری فعال در اولویت قرار دهید. معلمان را تشویق کنید با هم کار کنند و تجربه‌های خود را به اشتراک بگذارند. این شرایط یادگیری فعال را توسعه می‌دهد. همچنین، مهم است که معلمان دانش موضوعی و دانش محتوای آموزشی خود را متناسب با گروه (های) سنی که تدریس می‌کنند، به‌روز کنند (کو و همکاران، ۲۰۱۴؛ روو و همکاران، ۲۰۱۲).

راهکار ۱/۶. گسترش و تنوع دادن به حرفه‌ها و مهارت‌های مورد نیاز جامعه و تعلیم متناسب و برنامه‌ریزی شده آن در همه دوره‌های تحصیلی و برای همه دانش‌آموزان. در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در راهکار ۱/۶ به گسترش و تنوع‌بخشی به حرفه‌ها و مهارت‌های مورد نیاز جامعه در دوره‌های تحصیلی اشاره شده است؛ پرورش دانش‌آموزانی که یادگیرندگانی مادام‌العمرند و می‌توانند مهارت‌ها و حرفه‌های مورد نیاز جامعه خود را پوشش دهند.

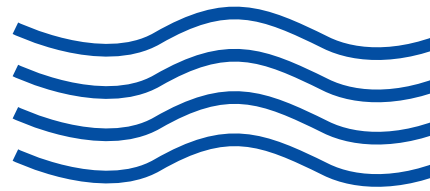
یادگیری فعال به چه معناست؟

برای اینکه یادگیرندگان بتوانند اطلاعات و ایده‌های جدید را جذب کنند، باید آن‌ها را با دانش موجود خود پیوند دهند تا به پردازش و درک مطالب جدید قادر باشند. این جریان فرایندی فعال است که می‌تواند در طول طیف وسیعی از فعالیت‌های یادگیری رخ دهد. می‌توان آن را با نگاه سنتی به یادگیری مقایسه کرد که در آن معلم در درجه اول با دانش‌آموزان صحبت می‌کند و به سادگی فرض می‌کند آن‌ها بدون نیاز به بررسی، آنچه را گفته‌شده است درک خواهند کرد. یادگیری فعال مستلزم آن است که دانش‌آموزان فکر کنند و با استفاده از دانش و مهارت‌های جدید تمرین کنند تا یادآوری طولانی‌مدت و درک عمیق‌تر را توسعه دهند. این درک عمیق‌تر همچنین به یادگیرندگان امکان می‌دهد ایده‌های متعدد را با هم مرتبط و خلاقانه فکر کنند (فایو، ۲۰۱۲ و سنچس کمبریج، ۲۰۲۰).

راهکار ۵/۷. طراحی و تدوین برنامه تعلیم و تربیت انعطاف‌پذیر، متناسب با ویژگی‌های شخصیتی و محیطی استعدادها، گوناگون دانش‌آموزان، به‌منظور شکوفایی استعدادهای خاص و افزایش کارآمدی و مفیدبودن آن‌ها.

در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، در راهکار ۵/۷ به طراحی و تدوین برنامه متناسب با ویژگی‌های شخصیتی و استعدادها، گوناگون دانش‌آموزان تأکید شده است. در یادگیری فعال، دانش‌آموزان با درگیر شدن در فعالیت‌ها یادگیری خود را شخصی می‌کنند و می‌کوشند با فعالیت و همکاری، دو دانش جدید و پیشین را به یکدیگر ارتباط دهند.

یادگیری فعال به هر گونه فعالیت یادگیری محور اشاره دارد که دانش‌آموزان در کلاس درس انجام می‌دهند (به غیر از گوش دادن منفعلانه)

جمع‌بندی

یادگیری فعال استقلال یادگیری دانش‌آموزان را تقویت می‌کند و مهارت‌های یادگیرندگی مادام‌العمر را به آن‌ها آموزش می‌دهد. همچنین، فرصت مشارکت و کنترل بیشتر بر یادگیری را به دانش‌آموزان می‌دهد. علاوه بر این، شواهدی وجود دارند مبنی بر اینکه رویکردهای یادگیری فعال یادگیری دانش‌آموزان را ارتقا می‌دهند و در فراگیرسازی کلاس‌های درس ابزار مؤثری هستند (اونز و همکاران، ۲۰۲۰).

راهکار ۱۱/۶. استقرار سازوکارهای ارتقای توانمندی‌های معلمان برای مشارکت مؤثر آنان در برنامه‌ریزی درسی در سطح مدرسه؛ به‌ویژه سازوکارهایی که به تقویت هویت حرفه‌ای آنان می‌انجامند.

در راهکار ۱۱/۶ به استقرار سازوکارهای ارتقای توانمندی‌های معلمان برای مشارکت مؤثر آنان در برنامه‌ریزی اشاره شده است. این سازوکار خود یکی از نکات کلیدی در یادگیری فعال است. معلمان در عین حال که آموزش‌دهنده هستند، باید یادگیرنده نیز باشند. تحقق این شرایط با همکاری و هم‌اندیشی آنان در آموزش امکان‌پذیر است.

منابع

1. Cambridge international. (2020). <https://www.cambridgeinternational.org/Images/271174-active-learning.pdf>
2. Coe, R., Aloisi, C., Higgins, S. and Elliot Major, L. (2014). What makes great teaching? Review of the underpinning research. Sutton Trust. Available at: www.suttontrust.com/wp-content/uploads/2014/10/What-makes-great-teaching-FINAL-4.11.14-1.pdf
3. Edwards, D. and Mercer, M. (1995). Common Knowledge: The Development of Understanding in the Classroom. London, UK: Routledge.
4. Fayombo, Grace. (2012). Active learning strategies and student learning outcomes among some university students in Barbados.. Journal of Educational and Social Research, Special Issue, (2)9, 79 – 90.. 2. 79 - 90. 10.5901/jesr.2012.v2n9p79.
5. Nuthall, G. (2007). The Hidden Lives of Learners. Wellington, New Zealand: NZCER Press.
6. Owens, D.C., Sadler, T.D., Barlow, A.T. et al. Student Motivation from and Resistance to Active Learning Rooted in Essential Science Practices. Res Sci Educ 50, 253–277 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11165-017-9688-1>
7. Paulson, D.R., and Faust, J. L. (2010). Active Learning For The College Classroom. California State University, Los Angeles, CA, 90032 Retrieved from: <http://www.calstatela.edu/dept/chem/chem2/Active/>
8. Rosenshine, B. (2012). Principles of Instruction: Research based strategies that all teachers should know. American Educator, Spring 2012. Available online at: www.aft.org/pdfs/americaneducator/spring2012/Rosenshine.pdf
9. Rowe, N., Wilkin, A. and Wilson, R. (2012). Mapping of seminal reports on good teaching. NFER Research Programme: Developing the Education Workforce. Slough: NFER. Available at: www.nfer.ac.uk/publications/RSGT01/RSGT01.pdf

● معلمان باید یادگیری قبلی دانش‌آموزان را بررسی و فعال کنند و در برقراری پیوند مطالب جدید به آن‌ها کمک کنند. آن‌ها باید به‌طور مستمر با پرسش‌های مناسب بازخوردی را در مورد یادگیری همه دانش‌آموزان دریافت و از آن برای برنامه‌ریزی در تدریس خود استفاده کنند.

● آموزش و دانش جدید باید در مراحل کوچک به همراه فرصت‌هایی برای تمرین و بررسی با داربست‌های آموزشی مناسب ارائه شود (روزنشین، ۲۰۱۲).

● یادگیرندگان برای پردازش اطلاعات جدید به زمان کافی نیاز دارند. آن‌ها معمولاً قبل از اینکه بتوانند اطلاعات جدید را به خاطر بسپارند، باید حداقل سه بار و به روش‌های متفاوت (نه صرفاً تکرار محتوا) با محتوای کاملاً توضیح داده‌شده درگیر شوند (نوت‌هال، ۲۰۰۷).

● معلمان باید دانش‌آموزان را تشویق کنند در راهبردهایی شناختی که به کار می‌گیرند هوشیار باشند. آن‌ها باید در توسعه مهارت‌های برنامه‌ریزی، نظارت و ارزیابی یادگیری حمایت شوند.

● با توجه به اینکه یادگیرندگان دانش را از طریق زبان می‌سازند (ادواردز و مرسر، ۱۹۹۵)، معلمان باید یادگیرندگان را قادر سازند از طریق گفتن، گوش‌دادن، خواندن و نوشتن دانش را ایجاد کنند. استفاده از گفت‌وگوی متمرکز و با کیفیت بالای، کار گروهی در پردازش یادگیری جدید و تقویت درک مهم است.

